

BRATRSTVO ZLÍCHOVSKO-HLUBOČEPSKÉ

1883 – 1947 (1949)

Inventář

**(NAD č.: 417)
(Č. pomůcky: 569)**

I. Vývoj původce fondu

V 19. a na počátku 20. století bylo území v okolí Hlubočep spravováno jako jedna jednotka, spojené obce Hlubočepy, Zlíchov a Klukovice. Součástí Velké Prahy se tyto obce staly roku 1922. V polovině 18. století se v této oblasti začal těžit kámen, o sto let později nastal rychlý nárůst výroby související s volným pohybem obyvatelstva a průmyslovou revolucí, 1872 zde byla otevřena tzv. Buštěhradská dráha. V této době patřily lomy a vápenka rodině Hegertů, resp. později firmě Bárta a Tichý, rozvíjela se zde ale i jiná odvětví, fungovala zde sklárna Josefa Inwalda, či továrna na líh a draslo firmy M. Fischla.

Koncem 19. století proto rychle stoupal počet obyvatel v této oblasti, např. Zlíchov měl před ukončením poddanství 130 obyvatel, roku 1880 to bylo již 1216 obyvatel a jejich počet dále rostl. S nárůstem populace rostl i společenský a spolkový život. Po krátkém působení *Čtenářské besedy Děvín* byl roku 1883 založen podpůrný spolek *Bratrstvo Zlíchovsko-hlubočepské*, následovala *Čtenářsko-ochotnická beseda v Hlubočepích* (1885), počátkem 90. let se zde ustanovil *Sokol* a začala fungovat *Dělnická vzdělávací beseda*. Do konce století vznikla celá řada spolků, byl to např. *Vzájemně se podporující spolek Domobranců* (později „Havlíček“), *Dobročinná obec baráčníků*, místní odbor *Národní Jednoty Pošumavské*, *Sbor dobrovolných hasičů pro spojené obce*, *Spolek vzájemně se podporujících živnostníků a obchodníků v Hlubočepích* atp. Tyto spolky spolu většinou spolupracovaly, mnohdy sídlily ve stejných místnostech, navštěvovaly svoje slavnosti a často se účastnily i akcí spolků okolních obcí.

Spolek *Bratrstvo Zlíchovsko-hlubočepské* byl založen na jaře roku 1883 členy již deset let fungujícího *Bratrstva Branického*. Společenského života v Braníku se totiž do té doby účastnila řada obyvatel z protilehlé strany Vltavy, když jejich počet stoupl natolik, že přesáhl počet místních, bylo rozhodnuto založit si vlastní organizaci ve Zlíchově. Hlavním organizátorem vzniku nového bratrstva v Zlíchově byl dosavadní předseda spolku Branického Jan Hrabě, dalšími zakládacími členy byli Václav Guth, Jan Dědek, Josef Svoboda a František Patrlík. Jelikož se jednalo o členy, kteří již radu let přispívali do pokladny Branického bratrstva, vyplatilo bratrstvo nově vzniklému spolku úměrnou sumu ze svého jmění, jednalo se o 334 zl. a 94 kr. Po odtržení členů ze Zlíchova a okolí zbylo bratrstvu v Braníku 36 členů.

Stanovy *Bratrstva Zlíchovsko-hlubočepského* byly schváleny místodržitelstvím 22. května 1883 (č. 32.190) a spolek tak mohl zahájit svou činnost, první valné hromady konané U Dědků na Zlíchově dne 1. července 1883 se zúčastnilo 79 členů a za předsedu si zvolili již zmíněného Jana Hraběte, který stál v čele spolku až do roku 1901.

Funkce bratrstva byla sociální, podporovalo své členy v nemoci, ve stáří a zajišťovalo jim důstojný pohřeb. Členem se mohl stát kdokoliv do 45 let věku, starší členové byli přijímáni za zvláštních podmínek, časem se pak tato věková hranice snižovala a při vstupu do spolku bylo třeba předložit lékařské vysvědčení. Podpora v nemoci byla podmíněna řádným placením příspěvků a byla omezena na maximálně 12 týdnů v roce. Žadatelé o podporu byli navíc před výplatou kontrolováni, zda jsou vskutku nemocní a nepracují. Právo na podporu také pozbyval člen, který 3 měsíce neplatil členské příspěvky.

Zestárlí a práce neschopní členové měli právo žádat o stálou podporu, pokud byli alespoň 5 let řádnými členy spolku. Právo na krátkodobou podporu měly také vdovy po dlouholetých členech, vdovy také pravidelně na Vánoce dostávaly mimořádné finanční dary. Na valné hromadě roku 1906 byl založen úmrtní fond manželek.

Kromě vyplácení dávek nemocným a starým členům bylo hlavním cílem spolku poskytnout členům důstojný odchod, spolek zemřelým členům poskytoval pohřební vůz, kapelu a pohřbu se vždy účastnilo 30, resp. 50 členů spolku, kteří byli vybíráni losem. I z tohoto důvodu již v prvních měsících své existence jednal spolek o nákupu pohřebního vozu, který byl zakoupen v lednu roku 1884 za 340 zlatých. Pro členy a jejich rodiny bylo jeho použití zdarma, za poplatek jej také mohli využít nečlenové, a částečně se tak snižovali náklady na jeho údržbu, které byly poměrně vysoké. Záhy po jeho nákupu došlo k roztržce uvnitř bratrstva, která skončila roku 1886 soudním sporem týkajícím se skutečné ceny tohoto vozu. V letech 1925 pak probíhal spor o pozemek kolny, který bratrstvo dostalo od svého prvního protektora M. H. právě na kolnu pro uskladnění pohřebního vozu.

Uspořádání spolku bylo klasické, jednou ročně, zpravidla v únoru, zasedala valná hromada, která volila výbor a předsedu, již se scházeli každý měsíc. Předseda byl zprvu volen na dva roky, od roku 1929 pak již každý rok, ke změnám volených osob docházelo jen málokdy, většinou se měnily hlavně z důvodu úmrtí či nemožnosti dále post zastávat, protikandidáti byli vypsáni jen výjimečně. Členové spolku pocházeli kromě Zlíchova a Hlubočep také z Malé i Velké Chuchle, Slivence či Holyně.

Příjmy spolku pocházely hlavně z měsíčních členských poplatků, dále z výtěžků zábav, darů, případně také z pokut, které bratrstvo udílelo členům, jež se nezúčastnili pohřbu. V době první světové války byla členům povoláním do vojska odpuštěna platba příspěvků, museli se ale po válce přihlásit zpět. I pro klesající příjmy z příspěvků měl spolek v tomto období schodek v hospodaření, i přesto ale na podzim roku 1918 uvolnil 2000 korun na státní půjčku.

Spolek měl také svého protektora, prvním byl továrník se stavebními hmotami Maxmilián Herget, jehož rodina spolek podporovala i po jeho smrti roku 1893, kdy se novým protektorem stal Josef V. Říha, starosta spojených obcí Hlubočepy, Zlíchov a Klukovice. Mezi pozdější protektory patřil továrník Karel Tichý (krátce mezi lety 1907-1908) a poté jeho zeť Rudolf Bárta, majitelé firmy na stavební materiál v Hlubočepích (1911-1924), nakonec od roku 1928 jím byl MUDr. J. Stránský. Kromě toho měl spolek řadu čestných a zakládajících členů z řad továrníků v blízkém okolí, kteří spolek také příležitostně podporovali.

Heslo spolku bylo „*Svorně s pílí, s Bohem k cíli*“, na razítku a odznacích spolek používal symbolu spojených rukou, tento symbol se měl objevit také na praporu, který byl zhotoven roku 1887, bylo to ale úřady zakázáno, ruce na praporu proto držely věnec. Slavnost svěcení praporu se odehrála dne 24. června 1888.

Kromě sociální péče o své členy pořádal spolek řadu kulturních akcí, zpravidla se jednalo o ples a cecilskou zábavu, případně o masopust, či zahradní slavnost. Ty pořádal zábavní výbor a výtěžek z nich šel do pokladny spolku. Spolek se také účastnil akcí ostatních spolků v okolí.

Spolek si nevedl přesnou statistiku počtu členů, tato čísla najdeme jen v jednatelských zprávách, z nichž vyplývá, že nejvíce členů měl spolek před první světovou válkou (roku 1913 to bylo 363 členů), ve 20. letech jejich počet klesl o sto a až časem došlo k mírnému růstu, hospodářská krize opět přinesla pokles, roku 1938 měl spolek jen 176 členů, roku 1941 to bylo již jen 139. V období Protektorátu Čechy a Morava spolek i nadále fungoval, svou činnost ale konal v omezeném rozsahu, poslední výborová schůze se konala 3. prosince 1944, po osvobození se pak konala první schůze 2. června 1945.

Život v poválečném Československu se ale výrazně měnil, spolku klesal počet členů. Většinu činnosti spolku pokrývaly sociální služby státu, bylo proto rozhodnuto pro sloučení s dalším zlíčovským spolkem „Havlíček“, který měl podobné zaměření a rovněž problémy s počtem členů. Na 64. valné hromadě konané dne 19. ledna 1947 bylo sloučení schváleno, spolek přestal existovat a jeho členové přešli do spolku „Havlíček“. O týden později, 26. ledna 1947, proběhla slučovací valná hromada, kde byl sloučený spolek přejmenován na „*Podpůrný a vzdělávací spolek „Bratrstvo-Havlíček“ pro Zlíchov a okolí*“. Nově vzniklý spolek byl ale záhy likvidován, činnost ukončil roku 1949, oficiálně byl likvidován ke dni 12. 3. 1950 sloučením s místní skupinou Československého Červeného kříže v Praze 16 - Zlíchově.

Spolková místnost se zpravidla nacházela v některém ze zlíčovských hostinců. V době vzniku spolku se jednalo o restauraci Jana Dědka v Zlíchově, záhy pak U Němečků,

kde sídlil ještě na počátku 20. století, valné hromady se konaly i v místní škole. Ve dvacátých letech byla spolková místnost v hostinci U Velasů a nakonec od května 1929 schůze probíhaly na Zlíchově U Dvořáků, kde také proběhlo rozpuštění spolku.

Předsedové:

Jan Hrabě	1883-1901
Jan Hora	1901-1905
Josef Klika	1905-1909
Antonín Herych	1909-1921
Václav Skopový	1921-1923
Gustav Peroutka	1923-1927
Jan Kabíček	1927-1934
František Arnolt	1934-1936
František Frainstätter ¹	1936-1947

II. Vývoj a dějiny fondu

Materiály spolku byly do Archivu hl. m. Prahy přijaty dne 22. listopadu 1960 (přír. č. 101/60) spolu s materiály *Podpůrného a vzdělávacího spolku Havlíček Zlíchov* (NAD 552), předal je Obvodní výbor Čs. Červeného kříže na Smíchově. Na podzim roku 1970 byl fond doplněn o zvací knihu a fotografie, jež sem byly delimitovány z Muzea hl. m. Prahy (přír. č. 59/71).

Během pořádání byly vyřazeny multiplikáty a staré obaly, jinak fond nebyl skartován.

III. + IV. Archivní charakteristika fondu, obsah fondu

Zápisy ze schůzí obsahují poměrně konstantní agendu, kromě schválení předešlé schůze se jednalo o čtení zpráv pokladníka, funkcionářů (i kontrolora nemocných a neplatičů), následovalo čtení došlých dopisů, případně jiné aktuální problémy – ty se týkaly převážně závad na pohřebním voze a jiném majetku spolku, poté probíhalo hlášení nových členů a volné návrhy, dotazy a připomínky. V několika málo případech se řešily pomluvy spolku či vzájemné spory členů.

---

¹ Jméno je udáváno také jako *Franšteter*, *Freistetter* atp.

V knihách zápisů ze schůzí nejsou většinou opsány jednatelské zprávy a později ani zprávy pokladní, některé jednatelské zprávy z let 1912-1944 jsou uloženy samostatně mezi spisy (inv. č. 16), stav účetnictví je pak ve výročních zprávách, které jsou dochovány v celkem kompletní řadě (inv. č. 14)

Další knihy se zabývají účetnictvím a to včetně knihy členů, která ač zaznamenává členy vstoupivší do bratrstva od jeho založení, poskytuje informace jen o placení příspěvků mezi lety 1930-1949. Vyplácení podpor v nemoci bylo zaznamenáváno na tabuli ve spolkové místnosti a dodnes se dochovaly jen některé seznamy (viz. inv. č. 19-20).

Dochovaný spisový materiál je poměrně torzovitý, kromě výročních zpráv a několika jednatelských zpráv obsahuje některé smlouvy a doklady k pohřebnímu vozu a části účetních knih.

V oddílu dokumentace jsou uloženy fotografie představitelů výboru a tablo z nich, které spolek vytvořil k 25. výročí svého trvání. Dále jsou zde dva spolkové odznaky, které byly původně upevněny na korespondenci, ale byly vyndány, aby nepoškodily papír těchto dopisů. Brož byla na psaní z roku 1884, špendlík na dopisu z roku 1910, je však možné, že sem byly umístěny až dodatečně, spolkové odznaky měl spolek již v začátcích své existence.

Rovněž korespondence je torzovitá, nejpočetněji je dochován styk s pojišťovnou Riunione Adriatica di Sicurta v Terstu u které mělo bratrstvo pojištěný pohřební vůz. Dále je to korespondence úřední s C.k. místodržitelstvím a s Okresním hejtmanstvím na Smíchově. Mezi dopisy hejtmanství na Smíchově se nachází také korespondence týkající se povolení spolkového praporu, jehož vyobrazení lze nalézt v dopisu jeho zhotovitele Jindřicha V. Trenkwalda. Ostatní korespondence se skládá víceméně z jednotlivin.

Materiály z fondu jsou vhodné pro studium spolkového života koncem 19. století a v první polovině století 20., vzhledem k pozdějšímu sloučení s Podpurným a vzdělávacím spolkem Havlíček je třeba další osudy členů, a také likvidaci jmenovaného spolku, hledat v tomto fondu (NAD 552). Vzhledem k zaměření spolku je materiál bohatý na sociální otázky, jakými byla nemocnost členů či jejich kontrola, pohřebnictví a úloha spolku při něm.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení pomůcky

Archivní zpracování fondu včetně inventáře provedla v lednu roku 2016 Zora Damová. Fond obsahuje 43 evidenčních jednotek (13 knih, 1 karton, 27 fotografií, 2 odznaky) a 36 inventárních jednotek v rozsahu 0,52 bm. Fond je uložen v Archivu hlavního města Prahy, Archivní 6, 149 00 Praha 4, v oddělení fondů městských podniků, institucí a fyzických osob.

Prameny:

Archiv hlavního města Prahy, fond Magistrát hlavního města Prahy II., Národní výbor hl. m.

Prahy, odbor vnitřních věcí, spolkový katastr, spisy:

III/0705 (Bratrstvo Zlíčovsko-Hlubočepské),

III/0638 (Podpůrný a vzdělávací spolek „Havlíček“ pro Zlíčov a okolí),

III/0685 (Bratrstvo Branické).

HERYCH, Antonín: *Památník o činnosti spolku „Bratrstva Zlíčov-Hlubočepského“ na Zlíčově na oslavu 15tiletého trvání spolku 1883-1898*, Smíchov 1898.

HLÍDEK, Leopold: *Zlíčov jindy a dnes*, Praha 1933.

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo knihy
Knihy				
1		Zápisy ze schůzí (červenec 1883-leden 1892)	1883–1891	kniha 1
2		Zápisy ze schůzí (únor 1892-září 1902)	1892–1902	kniha 2
3		Zápisy ze schůzí (září 1902-září 1916)	1902–1916	kniha 3
4		Zápisy ze schůzí (říjen 1916-únor 1921)	1916–1921	kniha 4
5		Zápisy ze schůzí (březen 1921-prosinec 1925)	1921–1925	kniha 5
6		Zápisy ze schůzí (leden 1926-leden 1932)	1926–1932	kniha 6
7		Zápisy ze schůzí (únor 1932-leden 1940)	1932–1940	kniha 7
8		Zápisy ze schůzí (únor 1940-leden 1947)	1940–1947	kniha 8
9		Kniha zvací	1898–1938	kniha 9
10		Kniha členů	1930–1949	kniha 10
11		Kniha vybírání příspěvků (pokračuje i po sloučení spolku)	1927–1949	kniha 11
12		Příruční kniha příjmů	1909–1933	kniha 12
Pamětní knihy				
13		Pamětní kniha	1883–1945	kniha 13

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo kart.
Spisy				
Výroční zprávy, pozvánky, organizace				
14		Výroční účetní zpráva za roky 1884-1920, 1922-1928, 1930-1931, 1933-1939, 1943, 1945-1946 (jedná se zároveň o pozvánky na 2.-38., 40.-46., 48-49., 51.-57., 61., 63.-64. valnou hromadu)	1885–1921, 1923–1929, 1931–1932, 1934–1940, 1944, 1946–1947	1
15		Pokladní zprávy za 40, 45, 50, 55 a 60 let činnosti	1923–1943	1
16		Jednatelské a jiné zprávy (torzo zpráv)	1912~1944	1
17		Pohřební vůz	1883~1892	1
18		Smlouvy (na hrob, hudbu a potah)	1896~1910	1
19		Účetní přehledy, seznamy podporovaných, pohřbených	1906~1945	1
20		Seznam členů, kteří obdrželi podporu v nemoci v roce 1918	1918	1
21		Zemřelý členové za války (1914-1918)	1918	1
22		Pozvánky na oslavy 45 a 55 let spolku	1928, 1938	1
Dokumentace				
23		Spolkové odznaky (brož, špendlík)	[1884,1910]	1
24		Tablo spolku k 25 letům činnosti	1908	1
25		Fotografie pro tablo (27 ks)	1908	1
Korespondence				
26		Členské záležitosti	1901~1912	1
27		C.k. místodržitelství, Praha (povolení, stanovy)	1883~1906	1

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo kart.
28		Místní školní rada Slivenec	1885	1
29		Okresní hejtmanství Smíchov (spolkové záležitosti, prapor atp.)	1884~1910	1
30		Okresní soud, Smíchov	1885, 1904	1
31		Riunione Adriatica di Sicurta, Terst (pojištění pohřebního vozu)	1884–1905	1
32		Říha, Josef V. Starosta obce	1890	1
33		Trenkwald, Jindřich V. zhotovitel praporu (obsahuje jeho nákres)	1888	1
34		Jiné spolky (korespondence, pozvánky)	1888~1930	1
Cizí				
35		Bratrstvo Bránické	1883	1
36		Výbor pro postavení pomníku padlým vojínům a legionářům v Praze XVI., Hlubočepích a Zlíchově	1928	1

Název archivu: 321100010 - Archiv hlavního města Prahy

Název pomůcky: Bratrstvo Zlíčovsko-hlubočepské

Časový rozsah: 1883-1947 (1949)

Značka fondu:

Počet evidenčních jednotek: 43

Počet inventárních jednotek: 36

Rozsah v bm: 0,52

Stav ke dni: 29.1. 2016

Fond uspořádal: Zora Damová

Inventář sestavil: Zora Damová

Počet stran: VI + 3

Počet exemplářů: 11

Inventář schválil: Doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc.